

การวิเคราะห์แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม
ส่วนภูมิภาค ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2538-2554)
ของกระทรวงศึกษาธิการ

นายสมหมาย สร้อยนาคพงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2539
ISBN 974-636-081-7
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF THE REGIONAL LONG-RANGE PLANNING
FOR 15 YEARS PLAN OF THE MINISTRY OF EDUCATION
(B.E. 2538 - 2554)

Mr.Somma Sroynakpong

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Educational Administration

Faculty of Education

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic year 1996

ISBN 974-636-081-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม
ส่วนภูมิภาค ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ.2538-2554)

ของกระทรวงศึกษาธิการ

โดย นายสมหมาย ตรีอรรถพงษ์

ภาควิชา บริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ดร.อธิปไศย์ คลีสุนทร

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนิภา คุปรัตน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.อธิปไศย์ คลีสุนทร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระวัฒน์ อุทัยรัตน์)

..... กรรมการ
(ดร.ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สมหมาย สร้อยนาคพงษ์ : การวิเคราะห์แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม
ส่วนภูมิภาค ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ.2538-2554) ของกระทรวงศึกษาธิการ (AN ANALYSIS OF
THE REGIONAL LONG RANGE PLANNING FOR 15 YEARS PLAN OF
THE MINISTRY OF EDUCATION (B.E. 2538 - 2554) อาจารย์ที่ปรึกษา :
รศ. ดร.อุทัย บุญประเสริฐ , อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ดร.อธิปดิษฐ์ คลี่สุนทร 121 หน้า
ISBN 974 -636-081-7

การวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม
ส่วนภูมิภาค ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2538 - 2554) ของกระทรวงศึกษาธิการและเสนอรูปแบบใหม่ที่เหมาะสม

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ ข้อกำหนดของรูปแบบระบบการวางแผนระยะยาว ประกอบด้วย
ส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ (1) หลักการ, (2) โครงสร้าง, (3) กระบวนการและ (4) องค์ประกอบ ดังนี้

หลักการสำคัญของแผนระยะยาวนี้ ประกอบด้วย หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนและผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น หลักการตอบสนองปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น หลักการตัดสินใจ
โดยองค์คณะบุคคล หลักความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการศึกษา หลักความเป็นเอกภาพด้านนโยบายและ
แผนและด้านมาตรฐานทางการศึกษาและหลักการวางแผนโดยใช้เขตการศึกษาเป็นพื้นที่สำหรับการวางแผนระดับภาค
โครงสร้างระบบงานการวางแผนระยะยาว ส่วนภูมิภาค กำหนดให้มีองค์กรจัดทำแผนที่ระดับภาค เพื่อระดับเดียว
แต่ให้มีคณะกรรมการวางแผนและประเมินผลเป็นคณะทำงาน กระบวนการวางแผนระยะยาว ประกอบด้วย
ขั้นเตรียมการวางแผน ขั้นจัดทำแผน ขั้นนำแผนไปปฏิบัติและขั้นประเมินผล เนื้อหาสาระในองค์ประกอบของแผน
ระยะยาว ประกอบด้วย เรื่องวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย มาตรการของแผนฯ ระยะ 15 ปี, วัตถุประสงค์
นโยบาย เป้าหมาย มาตรการของแผนฯ ระยะ 5 ปี และวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย มาตรการ แผนงาน
โครงการ กิจกรรมและงบประมาณของแผนรายปี

ภาควิชา บริหารการศึกษา.....
สาขาวิชา บริหารการศึกษา.....
ปีการศึกษา 2539.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

G.441885 MAJOR
KEY WORDS

EDUCATIONAL ADMINISTRATION

ANALYSIS / REGIONAL PLANNING / LONG-RANGE PLANNING

SOMMAI SROYNAK PONG : AN ANALYSIS OF THE REGIONAL LONG RANGE
PLANNING FOR YEARS PLAN OF THE MINISTRY OF EDUCATION (BE 2538-2554)

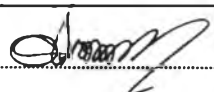
THESIS ADVISOR : ASSO.PRO. UTHAI BOONPRASERT Ph.D. ; THESIS COADVISOR :

ATHIPAT KLEESUNTHORN Ph.D. 121 pp. ISBN 974-636-081-7

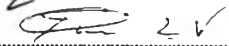
The purpose of this study was to analyze the regional long range Educational planning of the Ministry of Education and propose an appropriate model. The findings suggested that there be an appropriate models of long range planning for years plan. The proposed model consisted of principles, planning's organization, planning process and the plan's contents

The principles founded appropriate to be included in regional long range planning model were decentralization local participation to serve local problems and needs, equity group or committee decision making, unity of policies, educational standard and using the education region as base for long range planning at the education region. There is only one group for work the regional long range planning. The long range planning process consisted of preplaning, planning implementation and evaluation. The contents should be included in the long range planning are objectives, policies, goals for 15 years plan; objectives policies goals for the first 5 years plan and specific objectives, policies, goals, method, program, project, activities and finance for annual plan of the first of the first 5 year plan

ภาควิชา บริหารการศึกษา

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา บริหารการศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา 26

ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีด้วยความช่วยเหลืออย่างยิ่ง จากรองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐและดร.อธิปัตย์ คลีสุนทร อาจารย์ที่ปรึกษา กรุณาให้ความช่วยเหลือแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในกาวิจัยด้วยดีโดยตลอด ประสบการณ์ในการทำวิจัยครั้งนี้มีคุณค่าอย่างสูงต่อชีวิตของผู้วิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณโดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนิภา คุปรัตน์ ดร.ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อมรชัย ตันติเมธ รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา ภัสสรศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สังวร พิชเณทรโยธิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุลักษณ์ ศรีบุรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอดตลอดจน คุณแม่หม่อม ช้อย ไตรรัตน์ ที่กรุณาห่วงใยและให้กำลังใจตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ปรากฏรายชื่อในภาคผนวกและมีได้กล่าวนามถึงที่ให้ความร่วมมือ อนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างยิ่ง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่จากสำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ คุณสมชัย แก้วละเอียด คุณสมคิด สกุลสถาปัตย์ คุณรัชนิดา รัตนปาจันทร์และคุณสมชัย ทาบสุวรรณ จากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม คุณสายหยุด กระแวนกิจ จากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี คุณกัญจันฐ ภู่ช้าง สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดนนทบุรี ที่ให้คำปรึกษาและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณพระครูปิยะธรรมาภิรมย์ เจ้าอาวาสวัดท่าราบเกอท่าวัง จังหวัดลพบุรี อาบุญเรือน กองแก้ว ที่เลี้ยงดูผู้วิจัยและสนับสนุนให้กำลังใจ กำลังทรัพย์มาโดยตลอด น้อง ๆ ได้แก่ คุณสมทรง สร้อยนาคพงษ์ คุณสังวล พุฒประเสริฐ คุณขวัญตา เขี่ยมธรรม และเพื่อน ๆ อาจารย์วงเดือน กองแก้ว อาจารย์วิชัย ศุภนครและนางสาวศิริพร สร้อยนาคพงษ์ลูกสาว ผู้เป็นกำลังใจสูงสุดในการฟันฝ่าอุปสรรคทั้งปวง จนสามารถผ่านพ้นมาด้วยดี

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ทุนการวิจัยนี้จำนวนหนึ่ง และขอบคุณเพื่อนอีกหลายคน โดยเฉพาะคุณนุรพาทิส พลอยสุวรรณ คุณจิราภรณ์ จันทรสุพัฒน์ คุณกาญจนา จันทรไทย คุณอรรณพ จินะวัฒน์ คุณสมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ที่ให้กำลังใจมาโดยตลอด

สมหมาย สร้อยนาคพงษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	iv
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	v
กิตติกรรมประกาศ	vi
สารบัญ	vii
สารบัญตาราง	xi
สารบัญแผนภูมิ	xii
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 คำถามนำสำหรับการวิจัย	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย	7
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	8
1.7 ประโยชน์ของการวิจัย	8
1.8 การรายงานผลการวิจัย	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 ความสำคัญและความเป็นมาของการวางแผนและการวางแผนระยะยาว.....	11
2.2 แนวคิดและหลักการของการวางแผนระยะยาว	14
2.3 ลักษณะของแผนระยะยาว	22
2.4 กระบวนการวางแผนระยะยาว	23

2.5 ปัญหาที่เกี่ยวกับการวางแผนระยะยาว.....	39
2.6 เงื่อนไขและกลไกที่สนับสนุนการวางแผนให้ประสบผลสำเร็จ.....	43
2.7 การวางแผนระยะยาวที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาการศึกษาและ การวางแผนการศึกษาระยะยาว.....	46
2.8 การวางแผนพัฒนาการศึกษาและการวางแผนการศึกษาระยะยาว ในประเทศไทย	53
การวางแผนอุดมศึกษาระยะยาวในประเทศไทย	57
การวางแผนการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม ระยะยาว ของกระทรวงศึกษาธิการ	63
ความเป็นมาและความจำเป็นในการจัดทำแผนฯ ส่วนภูมิภาค	63
หลักการในการจัดทำแผนฯ ส่วนภูมิภาค	64
ขั้นตอนของการจัดทำแผนฯ ส่วนภูมิภาค	66
แนวทางการจัดทำแผน ระยะยาว ส่วนภูมิภาค	75
การแบ่งพื้นที่ในการจัดทำแผนฯ ส่วนภูมิภาค	77
ระยะเวลาในการจัดทำแผนฯ	78
เค้าโครงการของแผนพัฒนาการศึกษาฯ ส่วนภูมิภาค	80
2.9 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	86
3 วิธีดำเนินการวิจัย	100
3.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	100
3.2 วิธีดำเนินงานวิจัย	100
4. ผลการวิเคราะห์แผน การออกแบบระบบใหม่และผลการตรวจสอบระบบใหม่.....	110
4.1 ผลการวิเคราะห์แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม ระยะ 15 ปี ของ 10 ภูมิภาค	110
4.1.1 ด้านโครงสร้างการดำเนินงานวางแผนระยะยาว	111
4.1.2 ด้านกระบวนการวางแผน	116
4.1.3 ด้านองค์ประกอบของแผน	120
4.1.4 ด้านเนื้อหาที่เป็นจุดเน้นการพัฒนาฯของแต่ละแผนฯ.....	125

4.1.5	ด้านปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน	128
4.1.6	สรุปปัญหาและแนวทางแก้ไข	131
4.1.7	สรุปแนวทางแก้ไขและดำเนินการ	140
4.2.	การออกแบบระบบการวางแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม	
	ส่วนภูมิภาค ระยะยาว 15 ปี	144
	1) หลักการกำกับการจัดทำแผนระยะยาว ส่วนภูมิภาค.....	144
	2) โครงสร้างระบบงานวางแผนระยะยาว ส่วนภูมิภาค	144
	3) กระบวนการวางแผนระยะยาว	145
	4) องค์ประกอบของแผนระยะยาว ส่วนภูมิภาค	147
4.3	ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบระบบแผน	149
5.	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	156
	5.1 สรุปผลการวิจัย.....	156
	5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	160
	5.3 ข้อเสนอแนะ.....	168
	รายการอ้างอิง.....	170
	ภาคผนวก	180
	ภาคผนวก ก. รูปแบบระบบการวางแผนสำหรับแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและ	
	การวัฒนธรรม ส่วนภูมิภาค ระยะยาว.....	180
	ภาคผนวก ข. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการวิเคราะห์แผนฯภูมิภาคระดับกระทรวง	
	และระดับภูมิภาค.....	195
	ภาคผนวก ค. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบ ระบบการวางแผนฯ ส่วนภูมิภาค	
	ระยะยาว.....	199
	ภาคผนวก ง. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบรูปแบบระบบการวางแผนฯ	
	ส่วนภูมิภาค ระยะยาวใหม่.....	202
	ภาคผนวก จ. คณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม	
	เขตการศึกษา (ศศว.ข.)	219
	ประวัติผู้วิจัย.....	222

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	36
2	79
3	113
4	114
5	117
6	118
7	120
8	121
9	126
10	128
11	131
12	133
13	136

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 แสดงระยะเวลาของแผนและชนิดของแผนทางการศึกษาในทัศนะ ของบางฮาร์ด	20
2 แสดงระยะเวลาของแผนและการเปลี่ยนแปลงของการวางแผนทางการศึกษา	21
3 แสดงขั้นตอนการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว พ.ศ.2533-2547	59
4 แสดงขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ส่วนภูมิภาค ระยะยาว 15 ปี	67
5 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย กระบวนการและผลที่ได้ของแต่ละขั้นตอน	101
6 แสดงรูปแบบการวางแผนการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม ส่วนภูมิภาค ระยะยาว	148